

PAOTR-TRÉOURÉ
|||||

BARZAZ

HA

SONIOU

EVIT AR VUGALE

Mes chers enfants,

Paotr Tréouré vous gâte en éditant cet opuscule qui contient une trentaine de fables de La Fontaine traduites en breton.

A les lire, à les apprendre et à les réciter, vous goûterez, j'en suis sûr, une véritable satisfaction. De plus, elles vous aideront à mieux comprendre les chefs-d'œuvres du grand fabuliste français, car Paotr Tréouré s'est appliqué à traduire dans notre langue bretonne les moindres nuances du texte français.

Puisse, donc, ce petit recueil vous servir et à mieux connaître le français et à mieux aimer notre belle langue bretonne!

E. R.

I. - MOJENNOU pe FABLENNOU

I. — AN DERVENN HAG AR RAOSKLENN

(Le Chêne et le Roseau)

Eun deiz bennak an dervenn
A lavaras d'ar raosklenn :
— Evidoc'h-c'houi 'peus tro da glemm ouz ho krouer :
Eul laouenanig evidoc'h 'zo re bounner ;
An distera mouchig avel, deut war al lenn
Da griza 'n dour, a bleg ho penn,
E lec'h me... va zal bras, henvel ouz Menez-Hom,
Ouspenn ma tiarbenn holl bannou an heol tomm,
A harp atao
Ouz an avel hag he jao.
Peb avel, d'eoc'h-c'houi korventenn,
D'in-me n'eo ken ' met eun ezenn.
Ma teufec'h c'hoaz da jom e skeud ar skourrou bras
A ledan war va douarou,
Ho pije nebeutoc'hig glaz :
M'ho tiwallfe diouz ar barrou
Allas ! peurliesa c'houi 'zao
Er prajou gleb, tachenn an avel hag ar glao...
Gwir ! ho krouer 'zo bet dizamant d'ho pñhez.
— Eun dra gaer eo ken bras truez,
A respount ar raosklenn. N'it ket d'en em jala ;
Ouz an aveliou koulz ha c'houi, me oar harpa :
Plega 'ran, hep terri. Betek vremen c'houi peus
Dalc'het penn hep krouma d'o gwasa taoliou-reuz ;
Gortozomp eur pennad. — A vec'h m'he doa komzet,
Setu 'z an hanter-noz o tont, o c'haloupat,
Ar spountusa barrad-avel a voe klevet
O lakat gwez da storlokat.
Harpa ra 'n dervenn,
Plega ra 'r raosklenn.
An avel a yud gwasoc'h-gwas... eur strakladenn!
Hag ema strinket el lagenn,
Diwriziennet,
An hini oa he fenn tost da vro ar stered,
Hag he zreid sanket doun
E rouantelez an Anaoun.

2. — MEZENN HA SITROUILHEZENN

(Le Gland et la Citrouille)

Eur zitrouilhezenn
 A zo eur pikol aval melen,
 Ken teo, ken bras ha penn eun den,
 Hag a zav war eur gorzennig zister
 A-rez an douar er parkeier :
 — « Asa ! 'lavare Yann ar Roue,
 O klask petra edo ' ta Doue,
 Pa 'n deus laket eur seurt blonegenn
 Da zavel war eur yeotenn ?.....
 Me 'm bije staget hounnez kentoc'h
 Ouz an dero 'welan a-hont larkoc'h !.....
 Eun aval bras ouz eur wezenn deo,
 Hag ez afe mat an traou en-dro !.....
 E lec'h ar mez,
 A welan a-hont ouz ar gwez,
 Koz-braoigou, n'int ket brasoc'h 'get eur veskenn,
 Me 'm bije gwriet ar re-ze 'tousez ar melchen.....
 Asa ! penaos 've ket deuet an Aotrou Doue
 Da c'houlenn kuzul diganen-me!... »
 E c'hellit kredi, neb en deus kement-se 'spered
 'Pad an noz ne c'hell ket kousket !.....
 Ha setu Yann et d'ober eur vorenn
 War greiz e gein dindan eun dervenn.....
 — Brrrrr ! eur barr-avel deuet da c'houeza
 A lak da goueza
 Eur bern mez 'z a douez an deliou
 War fri Yann ha war e c'henou.
 Sapristi ! kignet e fri ! Rostet e varo
 Borgnet e lagad, leun-c'hoad e vourrou !
 Ha paotr-Yann war e gilbourou :
 — « Set' ama 'vat enr gempenn,
 Emezan 'n edr skrabat e donenn !
 Kerkent all 'oan lazet ganto,
 Ar c'hoz-beskennou divalo !
 Ha c'hoaz eo gras d'in, emezan, toneilhe !
 Ma vije bet kouezet sitrouilhez a gen-uhel-ze,
 O doa bet pladet va fri d'in-me ! »
 Ha Yann neuze o vont d'ar gêr
 En eur lavaret e Bater :
 — « Hop ! emezan ! Doue 'ra mat ar pezh a ra, mardouen !
 Ha ni n'omp ken 'met genaouerien ! »

3. — AR POD PRI HAG AR POD HOUARN

(Le pot de terre et le pot de fer)

Ar pod houarn d'ar pod pri
 A lavaras : « Dont a ri
 D'ober eun dro var an hent ? »
 — Nann, emezan, me zo lent,
 Me gav d'in, gwella ran
 Eo chom ama 'tal an tãn :
 Ma zafen da redet bro,
 Deufen ket a-bez en dro,
 Te, p'eo kalet da groc'hen,
 Kea da unan da bourmen ! »
 — Deus, deus, eme 'r pod houarn,
 Me vo krog en da skouarn
 Ha pa zigouezo ganeomp
 Tra pe dra re galet deomp,
 N'ez ay ket d'az pigosa :
 Me z'ay 'trezoc'h da dosta. »
 Ar pod pri oa desevel,
 Hag e loc'hent a gevred.
 Var o dresik e kerzont
 Kamm-digamm gwella m'hellont.
 Var ar geod, ar spern, an drein,
 Var an toullou, var ar vein.
 Met allaz ! Ibilien ha m'eginigou
 A ra strouns d'ar podigou ;
 Da bep strons, da bep stoket,
 E rankont en em boket :
 Hag ar pod pri, araok ma c'hell ober kant lamm,
 Zo gant ar pod houarn,
 Bruzinet e mil damm
 Bruzinet e skouarn,
 E dreid, e gov, e zremm
 N'en doa ket a dro da glemm !
 Eun tammig kentel brema
 A vezo aes da denna.

Evit kompagnunez, klaskomp tud eus hor stad.
 Ma klaskomp tud uhel, abred abred moarvat
 Evel ar podig pri
 E tapimp var hor fri.

4. — AR C'HRILH HAG AR VERIENENN

(*La Cigale et la Fourmi*)

Ar c'hrilh rous, epad an hanv
O kanan,
A voe treut he c'heusteuren
Pa deuas ar yenien :
Na tamm buzug na tamm preon,
Seurt da lakat ouz he staon.
Hag hi da di 'r verienenn,
Da grial naoun ha terzienn
Ha da c'houlenn da bresta
Daou lur greun evit beva
Beteg an nevez amzer.
— « Araok ma teuy an dender,
M'hen tou ! emezi, m'o rento,
Hag interest bras ganto. »
Eur verienenn prestourez,
Na vez kavet e nep leac'h
— « Epad an hanv, petra reac'h ?
Emezi d'ar geaz-paourez. »
— « Kana forz ! Kana noz-deiz
Da zidui va pesa. »
— « Kana ? Labour skuizus, feiz !
Mat ! It da zatal brema. »

5. — AR GWESKLEV HAG AN EJEN

(*La Grenouille et le Bœuf*)

Eur gvesklev welas war ar prad
Eun ejen bras ha maget mat.
Hi zo bihan evel eur vi :
Ouz an ejen he deus avi,
Hag e poagn, hag e c'houez
Evit kaout ment ha pouez,
Hag ec'h astenn he c'harvellou :
— Va c'hoarig vat, taol da zellou ;
Awalc'h eo ?
— Nann n'eo ket.
— Deut oun teo ?
— Tamm ebet.
— Dont a rân bras ?
— Ne dout kresket tamm ' bet c'hoaz. »
Kement a c'houez a lakas,
Ma krevas ha e varvas.

Kalz a dud n'int ket furroc'h :
O klask sevel dreist o renk !
Chom izel a zo surroc'h
Da virout ouz buhez trenk.

6. — **YAR AR VIOU AOUR**

(La Poule aux œufs d'or)

Ma klaskit re vuan beza pinvidik bras,
 Diwallit mat da goll ho tanvez seac'h ha glas.
 Ebars ar skridou koz e kômzer eus Yann Baour,
 Perc'henn d'eur yarig ruz a zofe viou aour:
 Bemdez kerkent hag an deiz
 Eur vi aour ebars he neiz!
 — Asa 'me Yann 'vidon-me gred ez eus, heb mar,
 Eun tenzor e kov va yar ;
 Ne vo ket kalz a dra
 Guelet e p' leac'h ema.
 Lazomp ar yarig ruz. » Allaz! n'oa seurt enni
 Nemet ar pez a vez er yer fall da zefi.
 Ha kollet gant Yann, dre c'hoantegez
 Eur yar a gen-vras talvoudegez.
 Eur gentel vat d'ar skraberien.
 En hor bro, nag a dud a zo bet diskaret
 Aet da baour en eun taol dre m'o dije karet
 Beza dioc'htu millionerien.

7. — **AL LOUARN HAG AR REZIN**

(Le Renard et le Raisin)

Eul louarn koz, o chom e Kerber-Kilbignoun
 Du gant an naoun, a welas stag ouz eur pignoun
 Blokajou rezin kaer, ruz ha druz, ha dare
 Evit doare,
 Ar c'hanfart kov-moan
 En dije karet o c'haout d'e goan.
 Allaz! gwall uhel int savet.
 Da veza, hep skeul, diskaret.
 — Bah! 'me Lân, traou re-c'hlâs, mat d'ar mouille'hi...
 Gwelloc'h e vije bet chom eno da c'hlaouri?

8. — **AL LOUARN BESK**

(Le Renard à la queue coupée)

Eul louarn koz, spered lemm — (c'houi 'peus divinet)
 Eur mestr da dapa yer, gedoun ha lapined,
 Hag a zante c'houez yar a bell kouls hag a dost,
 En doa ranket lezel e lost
 Etre dent eur griped.
 Besk oa. Setu 'n doa mez! Hag e sonje: « perak
 Etouez al lern, na vije ket eun all bennak
 Dilostet eveldon ?
 Re anavezabl oun d'ar yer ha d'ar gedon. »
 Eun nozvez, e kreiz eur brajenn
 Gant al lern e oa beilhadenn
 Lân oa puchet. « Asa ' mezan, gavfec'h ket mat
 E ve trouc'het al lost a stlejomp dre ar prad,
 A vez saotret bemdez er fank hag er vouilhenn,
 Ha louz evel eun anduilhenn ?
 Troc'homp krenn, troc'homp holl
 Eul lost blevek, goest d'hor c'holl. »
 — Lân, me gred ne gomzez ket fall,
 A respontas eul Louarn all,
 Met da genta, tro da gein, ha deus ama tost
 Ma vo guelet pe seurt kailhar zo var da lost! »
 Allaz! pa oe gouelet e bensou dijolo,
 Nag a c'hoarz, nag a drouz
 Etouez al lostou rouz !
 Lan a rankas redet e penn eur bern kolo
 Dre ar spern hag an drez
 Da guzat gant ar vez.
 N'eo ket karget ar re fall
 D'ober lezenn d'ar re all.

9. — AL LOUARN HAG AR BOUC'H

(Le Renard et le Bouc)

Alanig al Louarn, o klask pe yar pe vi,
Gant e vignon ar Bouc'h a geze skoaz-ouz-skoaz.
Hema ne vele ket pelloc'h eget e fri,
Lân oa gwas a trubard a voe ganet biskoaz.
Sec'h o gouzoug, o dacu, 'n eur puns d'oun diskennet,
Sioul, e torrout o sec'hed.
P'o deus lipet awalc'h, Lân a gomz evelhen :
— Brao eo terri 'r zec'hed... Ha sevel ac'halen ?
Sell, kamarad ! Speg da zaou bao ouz ar voger,
Ha da gerniel ive,
Me zavo dre da gein, dre da gerniel goude,
Ha' n'em bo ken d'ober,
Pa vezin aet er mêz,
Nemet chacha varnot, paotr kêz !
— Dre va baro, te peus ijin, eme 'r c'horneg,
Me n'oun nemet eur genaoueg,
Ha goude klask betek ware'hoaz,
'Mije ket kavet koulz, siouaz ! »
Lân a zav eus ar puns, a lez ar bouc'h ebarz,
Hag o sellet outan, sounnet, kement e c'hoarz,
War ar basianted, zistag eur zarmoun gaer :
— « Bouc'h, emezan, te ' peus baro eun Impalaer,
Ma vije da skiant ken hir ha da varo,
Ne yafez ket ken doun da c'bedal ar maro :
Kenavo,
Me zo deut er mez ;
Te d'az tro
Dign, skrab, tourt, c'houez
Chach da skasou ganez.
Me ya d'ar ger, rak prest an noz a erruo. »
Dirak pep tra, gwelit penaos ec'h echuo.

10. — AR VRAN HAG AL LOUARN

(Le Corbeau et le Renard)

An Itroun Vran, war he gwezenn kludet,
A zalc'he 'n he beg fourmach gwenn.
Lân al Louarn, war e lost hir puchet,
A gomzas outi evelhen :
— Deiz mat d'eoc'h, Itroun Vran Eus ar C'hoajou.
Na c'houi 'zo koant hirio, ha kaer ho tilhajou !
Mardouen ! ma ouezit kana
'Vel ma ouezit en em glinka,
C'houi 'zo gwir Rouanez laboused ar vro-ma. »
Kerkent Bran ar C'hoajou, lore'h enni, sot atao,
Evit diskouez he mouezig vrao,
A zigor bras he beg... Kouezet ar fourmach gwenn
Tapet gant Lân en eul lamm krenn.
— Itroun Vran,
Eme Dom Lan,
Ne ouiec'h ket 'ta
'Ranker atao paea
An enor hag ar meuleudi !
Eur gentel gaer em eus roet deoc'h-c'houi ;
N'eo ket paet re ger moarvat
Gant eur fourmach leun a c'houez-vat ! »
Ar vran, lostek, a douas, met diwezadig,
Ne vije tapet mui gant an trubard Lanig.

11. — AN AZEN HAG AR C'HI

(L'Ane et le Chien)

Greomp vad da bep hini: setu lezenn an holl.

An Azen Martin warlene,
Siouas ! d'ezan, en doa torret al lezenn-ze,
Daoust ma n'eo bet biskoaz na yud na kriz-diroll.
Oc'h ober hent edo gant Turk, eun tamm ki krenn,
O daou dibreder-kaer, izel, pounner o fenn,
Ha Fanch o mestr en o c'henver.
Pa zigouezjont er prajeier,
Fanch, skuiz maro, yeas da gousket :
An dra-man ne oa ket pec'hed.

Met Martin, o welet ar peuri druz er prad,
A zonjas : « Oh ! na kaera danvez eur pred mat !
N'eus ket askol en e douez
Bah ! na vez ket friko bemdez. »

Ha Martin krog raktal e geod al letounen.
Ar c'hi, dù gant an naoun, a lavaras souden !
— Martin, va breur, soubl da gein ama eur pennad,
Ma 'm bo bara eus ar baner, eur c'hinaouad. »
Martin ne gleve ket. Ne zistage ket e deod,
Gant acoun da goll eur morchad geod.
Abenn eur pennad koulskoude
E troas e benn en tu-ze :

— Turk, emezan, peus ket tro da veza nec'het,
Dizale Fanch a vo dihunet
Hag hen a roio d'it d'az lein,

Egiz bemdez, da damm bara divar va c'hein ;
Ne vo ket pell. Lez, ma touzin geod ar prajou. »
Met kerkent oe gwelet eus a greiz ar c'hoajou,
O redek a benn-herr warzu Martin-skouarnnek,
Eur bleiz bras, ha treut, ha naounek :

— Turk, eme 'n azen, deus ama test 'ta
Ma 'z aimp 'hon daou d'hema.

— Oh ! eme 'r c'hi, peus ket tro da veza nec'het,
Dizale Fanch a vo dihunet,
Ha da c'headal, kerz buan kuit,
Gant ar pevar houarn nevez 'zo laket d'it ;
Ha ma teu re-dost ar bleiz,
Torr e fri gant da droad kleiz,
Ma skoez eun taol abiou,
Torr e benn gant da droad diou. »

Allaz, epad ar zarmoun gaer,
Ar bleiz, evel eul laer,
Gant eun taol dant hag eur waskaden,
En doa mouget an azen.

Setu perak e skoazellimp
Ar re all bep tro ma c'hellimp.

12. — AN DANVADEZ HAG AR C'HI

(La Brebis et le Chien)

(FLORIAN)

Eun danvadez hag eur c'hi gard, gwir vignoned,
Etrezo a gounte o buhez tremenet
— Ah ! eme 'n danvadez, skuilh a ran daelou put
Dirag fallagriez al loened hag an dud.

Te, gwir sklavour, bemdez o floura da vestr bras,
Bepred sentus, bepred tener,
Diganta n'e peus ken diner
Nemed youc'h, glaz, ha taoliou baz.
Me 'ro dezan kaera mezer,

Laez da eva, teil da drempa
Ha bep mintin petra welan ? Tud, o laza
Pennou derved ken dibreder !
Re all ya gant ar bleiz, ouz tud henvel-buhez.

Gwir, ar bed a zo didruez...
— Gwir eo, eme 'r c'hi... Te gay d'it int kalz eüruzo :
O rei d'eomp poaniou divoder ?
Nann ! va c'hoar, rak kalz yac'husoc'h
Gounzanv an droug 'get hen ober.

13. — **AR PENNOC'H, AR C'HAORIG,
HAG AN DANVAD**

(*Le Cochon, la Chèvre et le Mouton*)

Eur c'haorig, eun danvad, hag eur mell-pennoc'h lard,
A gaset er c'har bras d'ar foar da Lesneven.
O Mestr, gant e vare'h Laou ha Medor e gi gard,
N'en doa sonjet biskoaz o c'has di da bourmen,
Na da welet an thermajii,
Daoust pegen sot oant o zri,
'Met d'o guerza d'ar brenourien.
En eur vont, ar pennoc'h,
Doujans deoc'h,
A grie vel ma vije bet ar gigerien
O sailha var e gornailhen,
Peadra da vouzara tud !
An daou all, gourvezet ha mut,
Vel ma vijent o vont d'ober eun dro-c'hoari,
Oa mantret o klevet ken bras charivari.
— Asa, 'me ar Mestr d'ar pennoc'h,
Chom a ri peoc'h ?
An daou vlejer ne rannont ger,
'Tlefez divarno kemer skouer ! »
— Divar daou zot? eme 'r pennoc'h,
Ma ouezfent koulz ha me petra c'hoanta ganeoc'h,
An danvad a grife: bê !
Hag ar c'haorig koulz hag hen !
Ar re-ze gount beza dizammet araog koan
Ar c'haorig euz he leaz, an danvad euz e c'hloan !
Guelet e vo ! Evidon-me oar ne doun mat
Nemet da lakat var ar plad...
Evit ober eur fritadenn...
Kenavo d'am laouer, d'am c'braou, d'am c'heriadenn !
Ar pennoc'h en e gomz a ziskouez skiant vat.
Met perak gwic'h ha klem? Guelloc'h ankounac'hât,
Ha dougenn drant ar boan a gouez var hor skoasiou :
Na klemmou na wigour na skanveont hor c'hroaziou.

14. — **AL LEON HAG AR GELIENEN**

(*Le Lion et le Moucheron*)

— Kez kuit, tammig krouadurez
Savet diwar breinadurez. »
Al Leon en doa kavet brao
Komz er giz-ze d'ar gelienn.
Houma, goude 'n tamm prezegenn,
A zisklerias brezel, ha yao !
— Te gav d'it, emezi var zigarez m'out bras,
E rez aoun d'in-me, lakipot !
An ejen, daoust m'eo brasoc'h c'hoaz,
A rank plega d'in dijipot :
Te ray 'veldan! » — Hag heb kas teir guech an embann,
E sôn gant he c'horn-boud: 'ma digor an emgann !
« Mont a ra kuit, eur pennadig ;
Deut en dro, sioul, goustadik
Dao! var e chouk e sank he broud,
E kant leac'h all, e pins hag e toull e donenn :
Al Leon, e yuzell guenn gant an emenn.
Tan 'n e lagad, a yud hag a roc'h hag a vound :
Ar spout a red var an draonienn !
Abalamour da biou ?
D'ar gelienn, tud keiz !
Ne sko taol ' bet abiou :
Pikat a ra 'n aneval bras, a zehou, a gleiz
Var e gein, var e gov, var e benn, var e fri,
Hag e toull e fronell. Ah! neuze 'vat e kri!
An askellek, kuzet en toull, a rank c'hoarzin
Pa wel ar blevek, ar Mastin,
Bep tro ma tap eur hinsadenn,
O listaga diou ruadenn,
Gant e zent a leiz e c'hinou,
Gant e bao, gant e ivinou,
'C'hen em zrailha beteg ar goad,
Hag o ruzia letoun ar prad :
Gant e lost, evel eur fouet-ler,
O strakal, o lopa ; ken na gouez abenn-err,
Hed e lanchen, hante-varo, trae'het da vat !
Ar gelienn, gant he c'horn-boud, e kement leac'h
A ya d'embann: « ar maout zo d'in, d'in eo an treac'h !
Allaz! n'hellas ket mont gwall-bell :
Etoez guiad-kivnid, stignet en eur c'horn-tro,

Abouez he fenn hag he diouaskell,
Oue kroufet ha plaoufet d'he zro.

Eun tamm kentel: aliez evit hor c'hanna,
Ar goasa enebour eo 'n hini bihanna,
Hag ar vrezellourien deut yac'h eus kant brezel,
An disterra prenvig a ray dezo mervel.

15. — AL LEON HAG AR RAZ

(*Le Lion et le Rat*)

Grit vad da bep hini, kement ha ma c'helfot,
Rak gant bihanoc'h egedomp
Beza skoazellet a rankomp ;
Gant eur gountadenn verr, moarvat her c'homprenfot.

Etre treid eul leon e savas eun dervez
Eus an douar, eur raz, eun tammig dievez.
Pabor al loened, trugarezus atao,

**E lec'h her flastra gant e bao,
Hen lezas e peoc'h da redet.**

Daoust hag e vadelez a oe dezan paet ?
Piou a gredfe vije gouest eur c'hez tammig raz
D'ober vad da babor an anevaled bras ?
Ha koulskoude... fenez o tont eus ar c'hoajou,
Al leon a gouezas en eur strollad lasou.
Eno ' chome, kaer en doa roc'haf ha rual.
Ar raz a zeu d'ar red, a zrailh hag a zrailh c'hoaz,
A droc'h mellou bihan, a droc'h ar skoulmou bras :
Hag al leon zo dishual !

Pasianted hag hir amzer
A dalv dek guech nerz ha koler !

16. — AR GOULM HAG AR VERIENENN

(*La Colombe et la Fourmi*)

Ar gountadennig verra
Var al loened disterra
A ziskouezo mat e tleomp
Harpa bihanoc'h egedomp.

Var riblou eur wazig, eur goulm oc'h eva dour,
A wel eur verienenn o koueza diouz he skourr

Hag o tiruilh er waz ;
Na pebez abadenn !
Ar mor bras,

Da dreuzi hep plankenn !

Kaer he deus trei, dizrei, neunv, en em zifreta.

Al loenig munut n'hell ket en em denna.

Ar Goulm, garantezus, he c'halon teneraet,

A daol kerkent en dour eur yeotenn dizec'het :

Koulz hag eur vag, koulz hag eul lestr d'ar verienenn !

Warni e sav, ha d'ar red war al letounenn.

Setu o tont eur pagan, e dreid noaz,

Gwella chaseour voe biskoaz,

Hag eur fuzul karget gantan.

Pa wel ar goulm : « Hop, emherr avat, emezan,

Me 'm bo friko. » Hag ez a da laosker eun tenn.

Allas ! pinset e zeul gant ar verienenn !

Hag e pleg, hag e tro d'ober eur zell :

Ema nijet ar goulm a denn-askell !

— Set' ama 'vat, eme 'r pagan, eul lardouzenn ?

Friko ebet ! nag er billig, nag er zoubenn !

17. — AR BLEIZ HAG AN DANVAD

(Le Loup et l'Agneau)

Eun danvadig bihan oa 'c'h eva dour,
Dour-red ha sklêr evel eur mellezour,
Pa zigouezas warnan eur pikol bleiz louet,
O klask e voued,
Ha dû gant an naoun :
— Petra 'rez aze te, lampoun ?
Eme 'r bleiz gant eur vouez garo.
Piou 'n deus roet konje d'id-te, pez divalo,
Da zont da louza va soubenn d'in-me ?
Me da lazo, sell! vezin ket keit-ze !
— Aotrou, 'me 'n danvadig, arabat d'eoc'h facha :
'Barz an dour red emacoun ama,
Ha p'e guir c'hcui zo deg paz uheloc'h
Evit aze moarvad an deur 'vo ket lousoc'h !
— Hen louza 'rez,
A laran d'it, eme' r bleiz didruez ;
Ha m'em eus klevet ouspenn warlene
Te poa klasket koll va brud d'in-me !
— Penaos? p'egwir ne oan ket ganet ?
Me n'oun ket bloaz,
Me zo ' tena va mamm c'hoaz !
— Da vreur eo 'ta neuze? — 'M eus breur ebet! —
— Mat! da gerent neuze! Eur vandenn hailhoned,
Gant ar chas hag ar bastored,
'c'h ober brezel d'in-me bemdez!
Me zesko d'it, ginou glazvez!
Ha kercent, hep hiroc'h abadenn,
E tap peg en e groc'henn.
Eman strinket war al letounenn,
Ha lounket hep pebr nag holen
An neb 'zo ar Mestr d'en em ganna
A zalc'h atao ar ger diweza.

18. — AN ANEVALED KLANV GANT AR VOSENN

(Les animaux malades de la peste)

Eun droug hag a spount an douar,
Eun droug savet en e gounnar
Gant Mestr an nenv da gastiza pennou follet,
Ar Vosenn — pa rankan embiann ar ger garo,
Ar Vosenn — barrek da stanka puns ar maro,
War ar chatal oa dirollet.
Ma ne varvent ket holl, holl oant hanter-gollet :
Ne gavent mui na nerz, na kalon da veva,
Ne gavent saour na blaz d'an debri, d'an eva,
Nag al louarn nag ar bleiz
Ne 'z eant mui da glask o freiz,
An durzunell mui ne gane
Son dudius ar garante.
Al Leon o galy holl d'e lez : « Va mignouned,
Eme Roue bras al loened,
Me gav d'in dre hor pec'hejou
E teu d'comp droulans ann nenvou,
Ma plijfe d'ar pec'her gwasa
Lezel an Ankou d'e waska,
Marteze d'ar re all ar yec'hed hag ar peoc'h
A deufe 'n dro... Ne gav ket d'eoc'h ?
Ar re goz meur a wech gwechall
O deus bel gwelet kement all.
Skoomp eta var hor peultrin
Ha greomp leal hon examin.
Evidon-me, ben anzao ' ran,
D'am dijuni, d'am lein, d'am c'hoan
Em eus lounket n'oun pet danvad
Ha ne reant tamm droug ebet d'in... sklaer hag anat.
Eur wechennig bennak em eus lounket zoken
Ar Pastor, an den...
Mar deo red d'in mont d'ar maro,
Dont d'am c'hrouga ' neb a garo.
Met da genta deuit peb hini eveldon-me
Da ziskleria stad hoc'h ene,
Rak eur wech c'hoaz, red e vo kas d'ar groug
Neb en deus graet ar muia droug. »
— « Amzer, Aotrou Roue ! C'houi zo re galonek
Eme Lañ al Louarn... Koz-denved ginaouek !
Pe seurt pec'hed laza 'r seurt-ze ?
Pennou sot ! a lavaran-me !

Enor bras, o deus bet, Aotrou,
P'int bet drailhet gant ho skilfou.

Hag ar Pastor,

A gav dezan eo eur pabor
War zigarez gant e benn-baz
E oar lorgna bihan ha bras,
Evit hennez, fidandomenn !

'Dalv ket kalz a dra e groc'henn. »

Lân a buch war e lost: ouspenn kant tostenner
O veuli ar Mestr-prezeger !
Voe ket sellet gant lunedou
Ouz troiou kamm ha torfejou

An ourz, an tigr, ha bleiz an dezert hag ar c'hoad
A laer, a laz, a zraïth, a skuilh kement a c'hoad.

Diouz o c'hlevet, o doa gwir hep arvar
D'an absolvenn hep tamm glac'har !
Met pa deuas tro an Azen
Neuze savas eun abadenn.

Selaouit petra 'zisklerias : « M'em eus sonj mat,
Eme 'n Azen edon eun deiz o vont er prad

Hag em oa lipet eun tamm geod...

Va Doue ! ken bras ha va zeod !

Gant an diaoul oan bet touellet,

Rak n'oa ket d'in, hen anzao rañ. »

Kerkent e sao trouz : « Harz al laer, eme Dom Lañ,
Gant an Azen omp bet kollet.

— Harz al laer ! d'ar groug an Azen,

Eme ar bleiz, bet er studi war al lezenn,

Ah ! set aze 'n hardisegez !

Mont da bark eun all da laerez !

Kavet eo penn kaoz ar vosenn ;

It da gerc'het d'in eur gordenn ! »

— Ha raktal a bouez e choug

Staget an Azen ouz ar groug.

Ma n'eo ket lemm hoc'h ivinou
Pa p'ho manket, klaskit buan ho ribinou,

Ha tec'hit kuit

Mar gellit :

Rak, lezennou an dud

D'ar paour-kez a zo yud.

FABLENNOU NEVEZ

Daou vignon vat

(LES DEUX AMIS)

Daou vignon vat, o chom e parrez Landreger,
Voa boutin etrezo kement tra, mat ha fall :
Ar vignoned, a leverer,
' dalv eno keit hag el leac'h all.

Eun nozvez 'tre ma oant o kousket c'houek o daou,
Deut an denvalijenn, deut sioul tud ha traou,
Unan 'z an daou vignon a zav leun a derzienn,
Ha da gaout e genvreur a gerz, a ya d'ar red,
A zihun eno Mestr, plac'hed ha mevelien.
An holl dud, en eur ger ; — (ar c'hi ne gouske ket.)
Ar mestr, spountet, a dap e yalc'h hag e benn-baz
Hag a zigor dezan : « Te n'out ket reder-noz,
Emezan ; goude koan te jom er gwele kloz.
Petra zo digouezet ? Kollet ' peus arc'hant bras ?
Kemer, sell, ama 'zeus... Al laeroun zo 'n da di ?
Gant va fenn-baz dero me lazfe daou pe dri ;
Deomp dezo, deomp raktal. — Mil bennoz, mignon ker,
Oc'h hureal oun bet e voa tenval da benn,
Gant aoun na vijez klanv ez oun deut var eun tenn,
Met p'e gwir ez out yac'h, ez an en dro d'ar gêr :
Eun hunvre fall, ha netra ken,
En deus va spountet, paour kez den !

Pehini ziskouezas karantez ar muia ?

Ar gudenn a vije dies da zilua.

Oh ! pegen frealzus eo kaout eur gwir vignon,

A glask ar pez a vank d'hor spered, d'hor c'halon,

Gant aoun ne rankfemp lavaret

Gant pe seurt poan omp glac'haret,

A zant e c'hoad o chom a zav

Gant eun hunvre, gant eun netra,

Pa gred e tigouez droug gant e vignon karet !

Ar maro hag an den koz var e dremenvan

(LA MORT ET LE MOURANT)

An den fur ne vo ket tapet gant ar maro :
Prest eo hepred da vont en hent,
Dre ma oar re-vat, evelkent,
E teui d'e zamma pa garo.
Rak an Ankou siouaz ! zo mestr war an amzer,
N'eus forz e pet tamm hen ranner,
War ar bloaz hag an deiz, an eur hag ar mare.
Peur e skoio ? N'ouzomp dare.
Evel ma kar e samm hepred
An neb zo koant, an neb n'eo ket.
Fall ha mat, ha bras ha bihan,
An den paour hag ar mondian,
Ouz koantiri nag yaouankiz ne zell tamm :
Lamet a ra zoken divar galon e vamm,
Pe deus kavel ar rouaned,
Ar bugelig nevez-ganet.
Holl hor c'haso gantan, heb ezomm d'e bedi.
N'eus netra ken aes da gredi,
Ha goulskoude netra ken tenn
Da lakat doun ebarz hor penn.

Eun den koz, o tremen, echuet e gant vloaz,
A lavare 'n eur glemm d'an Ankou : Gortoz c'hoaz !
Perak ne peus ket lavaret
Pegouls e vijen diskaret ?
N'em eus ket graet va zestamant !
Me zo war va spered kant ha kant nec'hamant !
Va greg paour a garfe mont d'ar bed all ganen,
Bugaligou va mab, paotred yaouank n'int ken,
Ezomm dezo c'hoaz da zeski ;
Ha va maner nevez a ve mall e greski. »

— Den koz ! eme 'n Ankou, savet uhel e fale'h,
Kant vloaz e peus : n'eo ket awalc'h ?
Kaout a rafez e Breiz, e Pariz ha Bro-C'hall,
Dek dousenn goazed ken koz-all ?
Te lavar ma karfen beza
Tintet d'it an eur ziveza
E pijs, krak ha dizamant,
Sinet raktal da destamant,
Marteze fortuniet da dud,
Ha kempennet doare da glud.

Pet gwech, den koz, n'e peus ket bet eus va c'helou ?
Ne rez mui nemet skuilh daelou,
Emout sounnet var da ziou c'har,
Hanter-zall hag hanter-vouzar,
Fall ouz ar riou, fall ouz ar reo,
Kouezet da zent, kouezet da vleo.
An heol gant e vannou n'eo mui goest da domma
Da relegou deut da grouma.
Da zilhad sul a zo louet,
Ne gavez mui blaz d'az poued ;
Kaer e peus debri, chomez treut.
Ha pet e peus gwelet eus da vignouned koz
Maro, pe glanv, o zreid er foz ?
Kelou peus bet eta den koz, da eur zo deut
Ha da destamant n'eo ket red
Evil ma z'ay en dro ar bed. »

An Ankou 'gomze mat. Da gen bras oajou
An den a diefe drant ober e bakajou
Ha kuitat ar vuhez, hep klemm hag hep gina,
Egiz ma ve bet o leina,
'n eur renta bennoz d'an Hini
Roas dezan boued da zebri.
Goude klemm keit ha ma karo,
Ne bellay ket kalz ar maro.
Klemm a rez c'hoaz, den koz ? Gwel tud yaouank er bed
O vont laouen, war herr, d'ar red.
D'eur maro glorijs, guir eo,
Maro sur goulskoude, ha kriz peurliesia.
Klemm a rez c'hoaz, den hanter-veo ?
Da vreudeur an Ankou mervel an diaesa !...

An tad koz hag an tri baotr yaouank

(LE VIEILLARD ET LES TROIS JEUNES GENS)

D'e bevar ugent vloaz, Tad koz
A blante gwez e kreiz ar foz :
— Evidoc'h-c'houi zo sot pe zall!
A lavaras dezan tri baotr yaouank faro :
Mont da blanta gwez, ken koz-all !
Ma ve c'hoaz sevel ti, da c'headal ar maro.
Met planta gwez ! Asa ! Kredi 'rit e vevoc'h
Keit ha Matbuzalem, pe marteze pelloc'h ?
Mont da gemer tregas, chom aze da zale
Gant gwez ne dalvezint nemet d'ho pugale ?
Gwelloc'h e vije d'eoc'h moarvat
Araok mont en douar dont eun tamm da furaat :
An amzer da zont zo deomp-ni ! »
— Ne z'eo na d'in-me na deoc'h-c'houi,
A respountas Tad koz. War an douar an dud
Vez divezat ha berr o galloud hag o brud.
Digant koz ha yaouank an Ankou didruez
A lamm, evel ma kar, ar yec'hed, ar vuhez.
Pe c'houi pe me, paotred, a vo da ziveza
Ouz taol ar bed oc'h azeza ?
Piou zo sur, pa gloz eun dervez,
Da gaout eun all var lerc'h hennez ?
Mar bez va bugale disheoliet ganen,
Fall e kavit gwelet an den
O kemeret tregas evit mad e nesa ?
*vidon-me 'gav aze va flijadur c'houeka.
Piou oar ? Marteze 'tanvin c'hoaz
Ar blijadur c'houek-ze varc'hoaz,
Marteze zoken meur a vloaz ;
Marteze ' welin liou an deiz
Var ho peziou, tud yaouank keiz ! »
Guir en doa diouganet. Unan 'z an tri ganfart
A voe beuzet er mor o vont d'an Amerik ;
An eil, marc'hek dispar, ha prezegour ampart,
Goest eun deiz da veza Rener ar Republik,
A voe lazet gant eun taol ru ;
An trede, pa glevas, gouezas maro dioc'htu.
Hag, o vouela, Tad koz a skrivas var ar roc'h,
Ar gentel em eus kountet deoc'h.

Ar c'harr el lagenn

(LE CHARRETIER EMBOURBE)

En amzer goz, eur c'harrad foenn
A voa chalet er fank, pell-pell diouz ar c'hearieu.
Paotr ar jao 'voa nec'het e benn,
E-unan e kreiz ar meaziou,
E kreiz meaziou Kemper, tud keiz !
Er penn pella war douar Breiz !
D'ar mare-ze, kear vras kemper, hervez ar Barz,
N'oa ket falloc'h toull egeti,
Hag he meaziou, fall eveldi,
N'oa ket eun ebat chom ebarz.
Ar charboter eta, doun e garr el lagenn,
A zistag gant e fouet kant ha kant stlakadenn,
En eur bec'hi gwsa ma c'hell
War an toullou kurun, war e ziou gazeg yell,
War e garr bras, war mab e dad,
Ken na dregern ekleo ar prad.
Netra ne loc'h. Skuiz o tislounka pec'hejou,
E taol eur zell war an nenvou,
Hag e ped, er fank daoulinet :
— Sant Alar, emezan, Sant Alar benniget,
Ma karez lakat herr em c'hezeg da vont kuit,
Me roio tri-ugent skoed d'it, »
Kerkent e klev dreist an oabl glaz
Kentel a furnez ar zant bras :
— Fanch, va mignon, da glevet a ran ac'halen ;
Da ket da derri d'in va fenn,
D'an nep a gemer poan Doue 'zigas skoazell.
Dastum 'ta divar dro peb rod
Ar pri melen henvel ouz yod
Zo varno betek ar vendel.
Kemer ar morzol, torr ar vein
A skor da rojou gant o c'hein.
Gret e peus ? » — Ia 'me Fanch. — Selaou ganen brema,
Ma teskin d'it en em denna :
Krog er fouet — Krog mat oun — Distag eur stlakadenn.
Klak ! — Sell 'me Fanch, sel' ama 'vat eun abadenn ;
Va c'harr evel c'hoari zeu kwit eus al lagenn !
— Ac'hanta, Fanch, na welez ket ?
D'an nep a gemer poan, Doue 'ro harp bepred.

Ar miliner, 'e vab hag an azen

(LE MEUNIER, SON FILS ET L'ANE)

Va mamm a lavar alies :
Plijout d'an holl a zo diaes ;
Ha va zad a lavar bepred :
Plijout d'an holl ne c'heller ket.
Gant pehini ' ma 'r wirionez ?

Selaouit kontadenn Mamm-goz, va maeronez.

Jakez ar miliner, o chom e Ponte-Kroaz.
Hag e vab Yann vihan, eur mousig pemzeg vloaz,
A zea da foar Gemper da werza eun azen ;
Ha gant aoun na ve skuiz o vont war ar blasenn
O doa strobet e dreid, hag her c'hasent war zoug
Abouez eur geuneudenn harpet mat war o chouk.
Farsus oa ! petra reoc'h ? An dud berr a spered
A rofe o buhez evit o loened.
Kenta den o gwelas o kas war zoug Martin
A grias a bouez-penn, dirollet da c'hoarzin :
— Holla, goazed, c'houi zo ' vont d'ober komedi ?
Me oar piou 'n azenna eus ac'hanoc'h ho tri ! »

Jakez, ruz gant ar vez, a zistrob ar blevek,
Kerse gantan, kredabl, hag ben lez da redek ;
Ha kaer en deus goenval, divar gern eur bern mein
E laka Yann vihan da zevel var e gein.
Daou varc'hadour kezeg a dremen dizale.
Pa welont Yann var gein hag e dad o vale :
— Sell Yannik, emezo, han ! gwelout a rafez !
Hen var gein, hag e dad oc'h heul 'vel eul lakez !
Deus d'an traon 'ta, marmouz ; aze 'ma plas da dad,
A zo griz e varo ha kroumet gant an oad !
— Mat, mat, eme Jakez. Deus 'ta, paotr, d'an douar.
Ma c'hellin-me d'am zro diskuiza va diou c'har. »

Eur pennadik larkoc'h, teir dammig paotrezenn
O welout Jakez sounn ha krân var e dorchenn :
— Sell Jakez, emezo, a lez Yann keit ha keit
Da jilgamat en hent ha da gignat e dreid !
Eun tam mat a leue var gein eur c'hoz bourrik !
— « Leuiou ken koz ha me moarvad a ve kozik,
Eme ar miliner; merc'hed, it gant hoc'h hent. »
Ar merc'hed o doa teod, ar merc'hed n'oant ket lent.

Flipatet, goapaet, Jakez a gavas mat
Var dailher an azen sevel Yann tost d'e dad.
Tregont kammed a reont, didrouz war o meno.
Siouaz ! tri baotr yaouank zo digouezet eno.
Pa welont daou ganfart var gein ar skouarnek kèz :
— Sell an daou zigalon, emezo. Peuz ket mez ?
Daoust ha red e vezo mont da glask an archer
D'ober deoc'h damanti d'ho kwella servicher ?
Daoust ha d'ar foar ez it da werza e groc'henn,
Pa zit daou var e gein egiz diou vele'hodenn ?
— Awalc'h, eme Jakez, gwelout a ran ervat
N'hellomp morse plijout ha d'an holl ha d'hon tad.
Deomp d'an douar, Yannik; me gred e vo guelloc'h,
Hag e vezimp lezet da vont sioul pelloc'h. »

Hag e kerzont war droad, ha Martin etrezo,
En e galon azen o vouskana dezo.
Job an Tiek o gwel diwar e brajeier :
— Sell an daou-ze 'me Job, oc'h uza bouteier !
Abaoue peur eo deut ar c'hiz etouez an dud
Da zamanti kement d'eur c'hoz-loenig mut ?
Evidon-me 'gav d'in eo bihanoc'h pec'hed
Mont var gein eun azen eget koll ar yec'hed.
Kolaz, hervez ar zôn, da welout Mari vrao
Pa c'hell kaout eun azen, a ya var gein atao,
C'houi zo koll gant kolaz, c'houi ra tri azen kaer.
— Tri azen, ma karit, met biskoaz n'omp bet laer,
Eme Jakez raktal; hag azalek hirio
Me raio diouz va fenn, den ebet na viro.
Kavit mat, kavit fall, ha bezit glac'haret,
Me ne ran forz ebet petra vo lavaret.

Hag e talc'has d'e c'her, ar c'heaz,
Ha mat a reas.

Ha c'houi, grit evel dan. Goulskoude, kaer no po,
It var gein pe var droad da gaout an aotrou Mear,
It da werza 'n azen, eureujit en ti kear,
Chomit en ho tiez, it pell da foueta bro,
Kredit va maeronez : an teodou zay en dro.

Al leon deuet da goz

(LE LION DEVENU VIEUX)

Al leon, spountailh bras ar c'hoad
Dinerzet, ankeniet dre m'oa deut war an oad,
A-enep e c'halloud kollet
A welas o sevel ar chatal dirollet :
Ar marc'h o tont d'ar red da rei eur ruadenn,
Ar bleiz da rei 'n taol dant, an ejen eun taol korn.
Al leon keaz, seizet, kamm ha bouzar ha born,
A veac'h ma c'hell lezel eun hanter-roc'hadenn.
« Petra ' rin, emezan, nemet dougenn va c'hroaz ? »
Met pa wel an azen, skouarn-hir, o tont c'hoaz :
— Oh truez, emezan, Maro, deus d'am gervel !
Kaout taol pao eun azen a ve diou wech mervel.

19. — AR C'HOUER HAG E VUGALE

(Le laboureur et ses enfants)

*Labourit ha poanit : an douar a vago
An neb hel labouro.*

Ar c'houer brudet Fanch Garo,
O welet o tont ar maro,
A c'halvas e baotred e-tal e wele kloz :
— « Gant a reoc'h, emezan, ô ! na werzit morse
Ar park hon eus bet a leve
Digant hon tadou koz.
Eun tenzor ' zo kuzet ennan.
N'ouzon ket e pe lec'h ;
Gant eun tammig kalon ha gant nerz ho tivrec'h,
E tigouezfot warnan.
Distroit an douar, war-lerc'h an eost raktal ;
Freuzit, toullit, pâlit, ha sankit doun ar bâl
E peb korn hag e peb roudenn,
Hag en distera pouloudenn. » ...
Maro an tad, ar baotred a zank en douar
Du-ma, du-ze, du-hont, ar bâl hag an alar,
Hag abenn bloaz, eun eost drus ha founnus !
Tamm arc'hant, tamm aour, met eur gentel dalvoudus
Roet araok mervel d'ar baotred gant o zad :
Eur gwir denzor eo labour-vat.

20. — PERRIN HAG AR PODAD LEZ

(*La laitière et le pot au lait*)

Perrinaïg eur podad lèz var gern he fenn,
Koumpezet mat gant eun torch foenn,
A gounte digouezout, heb trubuilh, e Kergoad.
Mibin ha guisket berr, e kase pell he zroad,
Hag evit mont gant tiz hag err,
E poueze start var zeuliu plat he boutou ler.
O vont, edo 'c'h ober ar gount
Eus arc'hant al lèz dous. Petra vezo prenet
Gant kement all a beziou round ?
Na vezin ket nec'het.
Prenet e vo kant vi, laket yer d'o gori
Pa vezint diglozet, jomin ket da c'hlaouri :
Va yerig bihan koant, diwallet deiz ha noz,
A c'hello mont ha dont em porz ledan ha kloz.
Me zo tano va diousskouarn :
Fin e vezo Lân al Louarn
Ma ne rank lezel ganen,
Pa ve ken,
Yer awalc'h da gaout... eur pen moc'h,
Doujans deoc'h !
Hema vezo lardet gant eun nebeudik brenn,
P'e guir pa oa prenet oa dija 'n oc'hik krenn.
Arc'hant bras em bo divarnan,
Rak me z'ay da Landi gantan.
Ha piou neuze viro ne lakin en va c'hraou
Eur vioc'h nevezal, p'eo marc'had-mat an traou ?
Ha leue bihan var he lerc'h ?
Nag a blijadur d'it, va merc'h,
E wellout o lammet, o fringal er c'hougn-tro !
Perrin a drid kement ma lamm ive d'he zro :
Torret ar pod, skuilhet al lèz,
Ha dihunet Perrin gêz.
Kenavo viou, yer, saout ha moc'h :
Re abred e kanen deoc'h !
Beuzet en he zristidigez,
E sell a-gorn ouz an eien pinvidigez
Skuilhet ganti var an hent bras.
Ne vo ket lorgnet gant he goaz ?
Nann, met lezhanvet gant tud sot :
Perrin an Torr-Pod.
Brema red eo beza leal :
Piou ne jom ket da huvreal,

Evel Perrin, guech ha guech, en eur vont
Hag en eur zont ?
Kousket, hanter-gousket, e kav deomp
E kouez danvez bras ganeomp :
Eun tenzor dindan an nor,
Eur c'hastel var bord ar mor !
Hag ar bed o vont en-dro,
Ni jom bout ha bout bep tro.
Eur pez-kaer !
Gant na vezimp drouk na laer
Na fallakr nag avius,
Lezomp 'ta da vont hor spered,
Awechou da vro ar stered :
Kaout esperans zo presius :
Gant esperans ha dour yen,
E vez bevet meur a zen.

21. — YANN AR C'HERE HAG AN ARC'HANTOUR

(Le Savetier et le Financier)

Yannig, ar c'here koz,
 A gane 'z ar mintin beteg an noz.
 Eur blijadur oa e welet,
 Krog atao en eur minaoued,
 O tistaga kanaouennou,
 'Vel eun eostig war e skurrou.
 En e gichen o chom e oa
 Eun arc'hantour, karget a beadra :
 Eur bern aour en e ziretenn,
 Eur montr aour ouz e jiletenn,
 Eur frak hir war e levitenn...
 Eur c'hof teo 'vel eur varrikenn...
 Met allaz!... nec'het maro gant e zanvez!...
 Ne gane ket kalz, hennez ;
 Ha ne gouske tamm; pe da vihanan,
 Pa zigoueze d'ezan
 Ober diouz ar mintin eur vorenn,
 Yann hen dihune gant e ganaouenn !
 Ha setu ma, klemme,
 Abalamour ne deu ket an Aotrou Doue
 Da zigas da werza d'ar marc'had,
 Evel ar boued hag an dilhad,
 Ar c'houked,
 Gwella louzou d'ar boan spered,
 Eun dervez e c'halvas Yann d'e balez :
 « Mignon Yann, emezan, pe seurt gonidegez
 A c'hellez-te da gaout en eur bloavez ? »
 — En eur bloavez, aotrou ?
 (Ha Yann a c'hoarze 'leiz e c'henou).
 Oh ! me ne zellan ket keit-se ;
 Kount eun dervez a zo a-walc'h d'in-me ;
 Me, pa c'hellan tapa bemdez
 Yod ha soubenn ha patatez,
 A zo barrek atao
 Hag a gan, pa ve sec'hor, pa ve glao ! »
 — « Ya ! met neuze, pe seurt gonidegez
 E peus eta en eun dervez ?
 — « En eun dervez, aotrou ?
 (Ha Yann o sevel e vuzellou).
 Oh ! a-wechou kalz, a-wechou nebeut ;
 A-wechou 'vez druz, a-wechou 'vez treut:

Me ne lakan ket kalz evez.
 Koulskoude ' kavan, an aotrou Person
 Gwall alies en e zarmon
 A gustum embann goueliou nevez
 Da veza miret war ar pemdez ;
 Ne garan ket chom dilabour ! »
 An aotrou a jomas mantret
 O klevet paotr ar minaoued.
 Hag hen dispaka 'r sac'had aour :
 — « Sell, emezan, set' ama 'zo d'it-te, Yann baour ;
 Mil skoued ! kas anezo d'az hini goz, Mari,
 Pe gra ganto 'r pez a gari ! »
 Satordeien ! Yann a zonje d'ezan
 Oa berniet eno dirazan
 Kement pezh aour 'zo deut er bed
 Abaoe sant Krepin benniget !
 Ha d'ar red d'o diskouez d'e hini goz,
 Ha buanoc'h c'hoaz d'o destum kloz
 Ha doun er prez.
 Allaz ! Kenavo, laouenedigez !
 Adalek an deiz-se,
 Ne c'hoarzas morse,
 Ne gouskas banne,
 Hag ar ganaouenn...
 Chomet a-dreuz en e gornailhenn !
 'Pad an deiz ne denne ket e lagad
 Diouz ar prez ha diouz ar yalc'had ;
 'Pad an noz pa deue 'r c'hizier
 D'ober sabat 'barz ar zolier :
 « Del 'me Yann, 'ma 'l laer ganto ! »
 Ha dioc'htu 'lake e vrago :
 « Oh ! oh ! 'me Yann, an dra-man 'bado ket ! »
 Hag eun dervez Yann a yeas d'ar red
 Da gas d'an arc'hantour e zac'had aour :
 « Delit, delit, emezan,
 Me 'm eus ket ezommi eus ar c'houignou-man,
 Me 'zo gwelloc'h ganen chom paour,
 Ha gellout kousket ha kanan ! »

22. — PAPAN KERLOUAN

(Le Paysan du Danube)

N'eo ket diouz o doare na diouz o brud
E tleomp barn an dud.
Evelse ' lavare, brema zo daou vil vloaz,
Kement den a glevas
E Rôm, kêr-benn ar roanteleziou paian,
Prezegenn eur Pagan diwardro Kerlouan.

An den ' oa stummet divalo :
Goloet 'vel eun ours a vleo hag a varo,
Tougn e fri, groz e vuzellou,
Ha kuzet doun, dindan broust hir e valvennou,
Daou lagad a-dreuz, ha lemm, gouest da zellet reiz
Ouz an heol hero da greiz-deiz.
Eur zae lien, gouriz reun war e vragou bras,
Hag en e zourn eun tamm penn-baz.
Hor c'hanfart a oa deut da Rôm egiz kannad,
Aberz holl Gelted koz an Arvor, an Argoad,
Da glemm eus gouarnourien fall
A waske war eun dro Bro-Arvor ha Bro-C'hall.
Dont a reas, ha sounn e benn,
E komzas evelhen :

— Rômaned, c'houi dreist holl Mistri Senatourien,
Azezet da zelaou va zammig prezegenn,
Pedi rañ da genta va Mestr bras en nenvou
Da rei d'in sklerijenn ma pouezin va c'homzou,
Ma ne lavarin ger na trenk na diskempen.
Heb e skoazell an dud ne vagont alies
Nemet droug ha fallagriez.
Evelomp-ni siouas ! Pôtred keiz an Arvor,
Mar domp kouezet hirio ken doun en dizenor,
N'eo ket dre nerz brezel, met dre nerz torfejou,
O doa tennet varnomp malloz Mestr an Nenvou.
Diwallit, diwallit, Romaned digernez,
Ne zistaolfe varnoc'h ar goelvan, an enkreuz,
Ha ne rofe deomp-ni galloud da zont d'ho pro
Gant e vorzol pounner d'ho flastra didruez,
Da lakat dre ma zaimp an tân en ho tiez,
Ha d'ober ac'hanoc'h, en e vuhaneguz,
Hor sklavourien ive d'ho tro!
Ha perak eo deomp-ni beza sklavourien deoc'h ?
Mar domp-ni ken kablus, c'houi zo 'r furnez ganeoc'h?

Digant piou 'peus bet gwir da waska 'r poblou all?
Perak dont da vresa Bro-Arvor ha Bro-C'hall ?
Ni oa bemdez ken dibreder
O labourat d'hor giz, e peoc'h, hor parkeier,
Hag hon daouarn her gra kenkoulz hag ho re-choui !
Petra ' pije desket deomp-ni ?
Ijin hon eus, ha kalon da werza ;
Ma vijemp laer ha kriz, evel kalz er gêr-ma,
Ma karfemp, oamp hirio mistri war ar bed holl,
Hag hor bije renet hep eur grizder diroll.
Ar renourien fallakr a deu deomp 'n hoc'h hano...
An nenv hag an douar a zo feuket ganto.
Rak hor Mestr bras en nenv, n'it ket d'ankounac'hât,
A zo ' sellet ouzomp dalc'hmat !
Ha dre faot an dud-ze, petra wel?... Bemdez, bemdez
Disprijet an traou sakr, laeroni, skraberez :
Skrija râñ ouz hel lavaret !
Holl frouez hon douar, diwar c'houezenn hon tâl,
A zo sammet ganto raktal :
Morse n'o deus awalc'h, ar bleizi kounnaret !

Galvit aneo: ni ne fell deomp mui chom
Da derri hor c'heineu evit tud eus a Rom,
Ni zerro an nor,
Ni zay var ar mor,
Ni gaso ar gragez hag an dud var an oad,
Etouez ar bleizi gouez, d'ar c'hoad ;
Rak fallgalouni reomp o c'henel bugale,
Da veza paoura tud var zouar o vale.
Hag ar vugaligou zo ganeomp o sevel,
Ni garfe, ni c'houlenn o gwelet o vervel :
Re baour omp d'o maga! Eur seurt gouarnourien
A ve gouest ac'hanomp d'ober o muntrerien!

Galvit aneo. Da dud an Arvor na zeskont
Nemet an droug, ar gwall dechou,
Eveldo dizale mui netra na ouezint
Nemet laerez war an hentchou.
'Vit gwir, ne welan ken, e Rôm, en ho touez!
N'ho peus da rei nag aour, na mezeriou rouez ?
Na dit ket da c'headal eun den d'ho tistroba
Diouz lezennou kamm ar vro-ma.
Ha c'hoaz, pegeit e c'hortozer
Abarz kaout setans ar barner !
Va c'homzou marteze 'gavfot eun tamm garo,
Echuomp ; barnit d'ar maro
An neb en deus, eun tamm re zienkreuz,
Diskleriet dirazoc'h ar wirionez. >

Kerkent, e ruilh war an douar.
 An holl oa mantret, ha peb hini
 A rentas gloar ha meuleudi
 Da skiant ha kalon ar Pagan helavar.
 E lec'h e gastiza,
 Oe grêt enor dezan,
 Gouarnourien nevez a oe raktal hanvet,
 Prezegenn ar Pagan a oe raktal skrivet,
 Hag ar zenatourien a lavare: Biskoaz
 Koulz prezegour hag hen n'hon eus bet klevet c'hoaz.

GWIR VRETONED

Marziale.

Gwir Vre - to - ned, tud a ga - lon, var zao, Da ga - na
 gloar da Vreiz hor bro, Ha da zi - fen ten - zor he du - ga -
 le; Ar yez, ar peoc'h, al li - ber - te; Var zao! var zao!
 Da ga - na 'vouez penn: Breiz da vir - vi - ken! Breiz da vir - vi - ken!
 O va Breiz gant da dou riou bru - det, Da vor glaz ha da ve - ne - ziou,
 Da vrug ruz ha da lann a - laou - ret, Te zo koant dreist an oll bro - iou.

Kan

Gwir Vretoned, tud a galon, var-zao!
 Da gana gloar da Vreiz hor bro,
 Ha da ziouall tenzor he bugale :
 Ar yez, ar peoc'h, al liberte :
 Var zao! var-zao!
 Da gana ' bouez penn :
 Breiz da virviken! Breiz da virviken! *bis.*

1

O va Breiz, gant da douriou brudet,
 Da vor glaz ha da veneziou,
 Da vrug ruz ha da lann alaouret,
 Te zo koant dreist an holl vroioù!

2

N'ez eus ket, 'vel etouez hor c'herreg,
 A dud vat, seder ha nerzus ;
 N'ez euz ket, 'vel en hor brezoneg,
 Soniou drant, gwerzioù dudiuz.

3

Hon tud koz, tud leal ha santel,
Start evel hon dero kalet,
A ouezas miret da Vreiz-Izel
He brud-vat, he nerz, he gened.

4

Bretoned, savomp hor c'halonou,
Ha touomp e talc'himp atao
Da vale var roudou hon tadou,
Keit ha ma 'z ay ar bed endro !

O BREIZ-IZEL, O KAERA BRO !

Lento, legato.

O Breiz I - zel, O kae - ra bro : O Breiz I - zel,

Acceler.

O kae - ra bro. En da e - nor me ga - no lon - le - no, lon - le noo lon

laa. En da e - nor me ga - no,

1

O Breiz-Izel, o kaera bro,
En da enor me 'gano !

2

Me 'gar brug-ruz da veneziou,
Ha reier bras da aochou ;

3

Me 'gar ar mor, ar mor dispar
A ra an dro d'az touar :

4

N'eus ket par dezan da lakât
Nerz e kalon ar Breizad !

5

Kanomp ha meulomp, Bretaned
Breiz-Izel hor bro garet !

HIRVOUDOU

Allegretto

Pe - naos oc'h c'houi ker kaer gwisket, Trao - nienn ha prad leun
 a vleu niou, Pe - naos e ka - nit, la - bou - sed, 'tre m'e maoun-me o
 skuilh dae-lou? Ho ka naou-en-nou du di - us, Va c'ha-lon baour d'in
 a ran-no, 'n eur gomz eus eun am - zer e-vrus Ha ne deu-lo bl - ken en dro.

1

Penaos, oc'h c'houi ker kaer gwisket,
 Traonienn ha prad leun a vleuniou,
 Penaos e kanit, laboused,
 'tre m'e maoun-me o skuilh daelou?
 Ho kanaouennou dudius
 Va c'halon baour d'in a ranno,
 'n eur gomz eus eun amzer eürus
 Ha ne deuo biken en-dro!

2

Da c'houlou-deiz 'vel d'abardaez,
 Me garie mont war ribl ar ster,
 'n eur vouskana va c'harantez
 'vel an eostig, an alc'houeder.
 Dindan ar gwez, laouen bepred,
 E kutuilhen bleuniou dispar;
 Siouaz, setu me dilezet,
 Ha rannet holl gant ar c'hlae'har!

VA ZI BIHAN

A bep tu em eus re-det, da glask an eürusted, da glask
 la bour, Da c'hounit va ba-ra. Met d'ar gér pa zis-tro-an, Em
 r'ha-lon e tan-van ar bli - ja-dur, al le-ve-nez vrasa Pa deu
 'n a vel da c'houe-za ar mor da eonenna, Pa zi-roll an holl drougou er
 go-anv, O nag eo du-di-us chom er gou dor. e - vrus, En
 va zi bi-han ka-ran - te-zus

—: DISKAN —:

O! me da gar, ti va za-dou, Mui - oc'h e - get an holl dan-ro-riou
 Kar-get sa-ouen a ske-ri-jenn, Ti kor, te zo 'vel eur ba-ra-doz.

1

A bep tu em eus redet,
 Da glask an eürusted,
 Da glask labour, da c'hounit va bara
 Met d'ar gér pa zistroan,
 Em c'halon e tanvan
 Ar blijadur, al levenez vrasa.
 Pa deu'n avel da c'houeza,
 Ar mor da eonenna,
 Pa ziroll an holl drougou er goanv,
 O! nag eo dudius,
 Chom er goudor, eürus,
 En va zi bihan karantezus.

II

Ro digemer d'ar bugel
 Dizroet d'e gavel,
 Ro d'in nerz, deus da floura va c'halon !
 Me wel aze, dem-guzet,
 Va c'hadorig vourret
 He divrec'h astennet warzu ennon.
 An orolaj o seni
 a sko 'vel kaniri
 Hag a laka va gwad holl da virvi.
 O ! va zi benniget
 Da vouse'hoarizou entanet
 A laka da dridal va spered.

AN DAOU VARZ

Andantino.

Barz an Ar - vor, in - var d'in - me : Kaer eo da
 vro, 'vel ar me - ne ! 'Vel ar me - ne da c'houlou
rall.
 deiz, Han - ter gu - zet din - dan ar gliz !

1

BARZ AR MENEZ

Barz an Arvor, lavar d'in-me :
 Kaer eo da vro 'vel ar mene ?
 Vel ar menez da c'houlou-deiz,
 Hanter-guzet dindan ar gliz.

2

BARZ AN ARVOR

Mar deo ker kaer ho mensesiou,
 Da vintin gant ar glizennou,
 Kaeroc'h ar mor alaouret holl,
 D'an abardaez, pa guz an heol.

3

BARZ AR MENEZ

Tud an Arvor ne glevont ket
 Kan dudius al laboused,
 Sut ar voualc'h, kan an eostig,
 Hini an drask, ar boc'h-ruzik.

4

BARZ AN ARVOR

Nann, ni ne glevomp peurvuia
 Nemet gwenili o lenva,
 Mes ni gar o c'hlemm hirvoudus
 Hag o c'hournij troïdellus.

5

BARZ AR MENEZ

Er menez ez eus gwez uhel
D'hor goudori diouz an avel ;
E skeud brankou hor gwez dero,
En hanv hor beus disheolienno.

6

BARZ AN ARVOR

Ma n'hon deus ket a wez dero,
Gwiniz melen zo en hor bro,
Ha sourral a reont goustadik
Dindan alan 'an ezennig.

7

BARZ AR MENEZ

Daoust ha c'houi ho peus foenneier
Marellet gant bokejou kaer,
Feunteuniou skler ho peus ive
O rei dour mat d'an dud bemde ?

8

BARZ AN ARVOR

Ma n'hon deus ket a foenneier
Na kement a vokejou kaer,
Ar bizin druz dantelezet
Ouz hon reier ne vankont ket.

9

O vale var an aod gwen-kann,
Dirak ar mor bras ha plean,
Gant plijadur me sonj bemde
E brasder an Aoutrou Doue.

10

BARZ AR MENEZ

Ha c'houi a glev mesaerien
O kana seder ha laouen,
En o menesiou o viret
Bandenniou bras a loened.

11

Kaer eo sonig ar mous bihan,
Pa vez o tont varzu e goan,
Gant e vouezig sklear ha skiltrus,
Araok ma soun an Anjelus.

12

BARZ AN ARVOR

Allaz, mignon, hor soniou-ni
Eo trouz ar gwall-vor o c'hoari,
Pa vez o strinka ionenn,
Dre ners estlammus ar wagenn.

13

Koulskoude hor Martoloded
En o bagou a vez klevet,
Eur veach an amzer, o kana
Kantik an Intron-Varia.

14

AN DAOU VARZ ASAMBLES

Kaer an Arvor, kaer ar Menez,
Kaer eo hor Breiz, hor c'harantez ;
Hon telennou ne skuizint ket
O kana bro goz ar Varzed.

15

Ha pa vo nijet hon Enc
Eus Breiz-Izel varzu an Ne,
Er baradoz c'hoaz ni gano
Bro ar rec'hier hag an dero.

KOUSK BREIZ-IZEL

Andantino.

An heol a zo ku-zet, se-tu e-chu an de,
 Me glev ar c'hloc'h o tin-tal an A-ve.

◀ DISKAN ▶

Kousk, kousk, Breiz I-zel, bro dis-par, Se-tu an noz o tont var
 an dou-ar. Kousk, Breiz I-zel, Bro ker mat, Trouz
 ar mor bras a zav d'az lus-kel-lat.

An heol a zo kuzet, setu echu an de,
 Me glev ar c'hloc'h o tintal an Ave;

Diskan

Kousk, kousk, Breiz-Izel, bro dispar.
 Setu an noz o tont var an douar.
 Kousk, Breiz-Izel, bro ker mat,
 Trouz ar mor bras a zav d'az luskellat.
 C'houez vat an ed e bleun hag al lann alaouret
 War ar meziou gant ar gliz noz a red.
 Ar bastored a gân, o testum o loened ;
 Gwerziou Breiz-Izel n'int ket c'hoaz kollet.
 En traoniennou didrous, me glev kân an eastig ;
 Telenner-noz, sonit flour ha dousik.
 'Us da Vreiz o skedi, an nenv steredennet
 A lar 'z eus eun Doue ouz hor c'haret.
 An neb a c'houez bemdez a c'hounid e repoz,
 D'an dud vat Doue en deus great an noz.
 Arvor, ô douar sakr, a greiz kalon m'ho kar,
 Bro-all ken kaer n'eus ket war an douar !

J. MARÉCHAL.

BRO-GOZ MA ZADOU

Moderato

Ni Breiziz a ga-lon, ka-romp hon gwir Vro ! Bru-det eo an

Ar-vor dre ar bed tro-dro ! Dis-pont 'kreiz ar bre-zel, hon

Ta-dou ker mad a skull-haz e-vir-bi o goad.

Diskan

O Breiz ma bro ! me gar ma bro ; Tre ma vo'r

mor 'vel mur'n he zro, Ra ve-zo di-ga-bestr ma bro !

Ni Breiziz a galon, karomp hon gwir Vro !
 Brudet eo an Arvor dre ar bed tro dro !
 Dispont 'kreiz ar brezel, hon tadou ken mat
 A skuilhas eviti o gwad.

Diskan

O Breiz ! Ma bro ! me gar ma bro ;
 Tre ma vo 'r mor 'vel mur'n he zro
 Ra vezo digabestr ma bro !

Breiz, douar ar Zent koz, douar ar Varzed,
 N'eus bro-all a garan kement 'barz ar bed ;
 Peb menez, peb traonienn d'am c'halon zo ker ;
 Enno 'kousk meur a Vreizad t'er !

Ar Vretoned a zo tud kalet ha krenv ;
 N'eus pobl ken kalonek a-zindan en nenv ;
 Gwerz trist, son dudies a ziwano ;
 Oh ! pegen kaer ec'h out, ma bro !

Mar deo bet trec'het Breiz er brezelion bras,
 He yez a zo bepred ken beo ha biskoaz ;
 He c'halon virvidik a lamm c'hoaz 'n he c'hreiz,
 Dihunet out brema, ma Breiz !

TABLE DES MATIÈRES

FABLENNOU

	PAGES
1. <i>An dervenn hag ar raosklenn</i> (Le chêne et le roseau)	3
2. <i>Mezenn hag ar sitrouilhezenn</i> (Le gland et la citrouille)..	4
3. <i>Ar pod pri hag ar pod houarn</i> (Le pot de terre et le pot de fer)	5
4. <i>Ar c'hrilh hag ar verienenn</i> (La cigale et la fourmi)	6
5. <i>Ar gweskler hag an ejen</i> (La grenouille et le bœuf)	7
6. <i>Yar ar viou aour</i> (La poule aux œufs d'or)	8
7. <i>Al louarn hag ar rezin</i> (Le renard et le raisin)	8
8. <i>Al louarn besk</i> (Le renard à la queue coupée)	9
9. <i>Al louarn hag ar bouc'h</i> (Le renard et le bouc)	10
10. <i>Ar vran hag al louarn</i> (Le renard et le corbeau)	11
11. <i>An azen hag ar c'hi</i> (L'âne et le chien)	12
12. <i>An danvadez hag ar c'hi</i> (La brebis et le chien (Florian)..	13
13. <i>Ar pennoc'h, ar c'hoarig hag an danvad</i> (Le cochon, La chè- vre et le mouton)	14
14. <i>Al leon hag ar gelienen</i> (Le lion et le moucheron)	15
15. <i>Al leon hag ar raz</i> (Le lion et rat)	16
16. <i>Ar goulm hag ar verienenn</i> (La colombe et la fourmi)	17
17. <i>Ar bleiz hag an danved</i> (Le loup et l'agneau)	18
18. <i>An anevaled klanv gant ar vosenn</i> (Les animaux malades de la peste)	19
19. <i>Ar c'houer hag e vugale</i> (Le laboureur et ses enfants)	21
20. <i>Perrin hag ar podad léz</i> (La laitière et le pot au lait)	22
21. <i>Yan ar c'here hag ar Arc'hantour</i> (Le savetier et le financier)	24
22. <i>Pagan Kerlouan</i> (Le paysan du Danube)	26

SONIOU

<i>Guir Vretouned</i> (Refrain sur air breton ancien)	29
<i>O Breiz-Izel</i> (Air auvergnat)	31
<i>Hirvoudou</i> (Mélodie écossaise)	32
<i>Va zi bihan</i> (Mélodie galloise)	33
<i>An daou varz</i> (Dialogue chanté)	35
<i>Kousk, Breiz-Izel</i>	38
<i>Bro goz ma zadou</i> (Air gallois, paroles de Taldir)	39

FABLENNOU NEVEZ

<i>Daou vignon</i> (Les deux amis)	I
<i>Ar maro hag an den koz var e dremenvan</i> (La mort et le mourant)	II
<i>An tad koz hag an tri baotr yaouank</i> (Le vieillard et les trois jeunes gens)	IV
<i>Ar c'harr el lagenn</i> (Le charretier embourbé)	V
<i>Ar miliner, e vab hag an azen</i> (Le meunier son fils et l'âne).	VI
<i>Al leon deuet da goz</i> (Le lion devenu vieux)	VIII

